

Област Стара Загора

▶ Население (2015)	324 824
▶ Територия (кв.км)	5151,1
▶ Брой на населените места	207
▶ Дял на населението в градовете (%)	71,7

Общ преглед

Стара Загора е областта с най-висок БВП на глава от населението и най-висока средна годишна брутна заплата след столицата. Заетостта нараства сравнително бавно, поради което 2015 г. е първата от петнадесет години, в която безработицата е над средната за страната. Вероятна причина за трудното възстановяване на заетостта е относително неблагоприятната образователна структура на работната сила. Областта е четвъртата най-атрактивна за чуждестранни инвестиции, а усвояването на европейски средства следва общите тенденции за страната. Инфраструктурата и административните услуги са добре развити, а нивото на повечето местни данъци и такси е сравнително благоприятно.

Демографското състояние на област Стара Загора не се отличава от общата картина за страната. Образователната система е сравнително добре развита, но средната оценка на матурите по БЕЛ постепенно намалява в унисон с общата тенденция на национално ниво. Легловата база в МБАЛ се свива през 2015 г., но областта разполага с относително висок брой общопрактикуващи лекари и специалисти. Въпреки че натовареността на съдиите се увеличава, висшите дела са относително малко. Околната среда получава слаба оценка заради сериозното замърсяване на въздуха, а развитието на културния живот следва общите за страната тенденции.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и условия на живот

Стара Загора е областта с най-висок БВП на глава от населението и с най-висока средна годишна брутна заплата след столицата. Икономиката на областта е с изявен индустриален профил и голям брой на заетите в енергийния сектор. След 2009 г. средногодишният доход на лице от домакинството е по-висок от средния за страната, като достига 5090 лв. през 2015 г. Структурата на доходите се характеризира с по-нисък от средния за страната дял на доходите от работна заплата и с по-висок от средния дял на доходите от пенсии. Последното е следствие не толкова от демографската картина в областта, колкото от високия размер на пенсиите и по-ниската от средната за страната заетост. На фона на тези данни делът на лицата, живеещи с материални лишения, остава сравнително висок – 39,5% за областта спрямо 33,1% за страната. Относителният дял на бедните намалява и вече е близо до средните за страната нива.

Пазар на труда

Пазарът на труда в област Стара Загора се възстановява по-бавно от този в повечето области. През 2015 г. икономическата активност на населението нараства по-бързо от средния за страната темп, но цялостното ниво остава с 2,4 пр.п. под средните за страната 69,3%. След известен период на спад или стагнация коефициентът на заетост през 2015 г. се увеличава до 60,3%, но за трета поредна година остава под този на национално ниво (62,9%). Увеличаването на броя на заетите води до спад на безработицата до 9,7%, но поради по-бързото създаване на работни места в други райони на страната показателят за Стара Загора за пръв път през последните 15 години е по-висок от средния за страната (9,1%).

Образователният профил на работната сила се характеризира с относително по-малък дял на висшите (22,6% в Стара Загора спрямо 27,5% за страната през 2015 г.) и с близък до средния дял на лицата с основно или по-ниско образование (17,6% за областта и 18,1% за страната). Това вероятно е една от причините за по-трудното възстановяване на пазара на труда в областта.

Инвестиции

Към края на 2014 г. ЧПИ в областта достигат рекордните 970 млн. евро, или 2984 евро/човек. Така Стара Загора става четвъртата най-атрактивна област за ЧПИ след столицата и областите София и Варна. Инвестициите в ДМА обаче остават далеч от нивата преди кризата, макар че през 2014 г. се доближават до средните за страната 2786 лв./човек.

Общините от областта постигат близък до средния темп на усвояване на средства по оперативните програми. Към 31 май 2016 г. те са усвоили общо 219 млн. лв., което прави по 675 лв./човек от населението при средно 689 лв./човек за страната. Най-висока усвояемост постигат общините Раднево

(1301 лв./човек) и Стара Загора (936 лв./човек), а най-ниска – Павел баня (21 лв./човек), Гълъбово (66 лв./човек) и Мъглиж (68 лв./човек).

Инфраструктура

Пускането в експлоатация на магистрала „Тракия“ оказва силно положителен ефект върху инфраструктурния профил на областта. През 2014 г. 27,0% от пътната мрежа на територията на областта се състои от автомагистрали и първокласни пътища при средно ниво за страната от 18,1%. Над половината от пътищата са в добро състояние, като през 2015 г. делът на тези пътища е 55,7% при 40,7% за страната. Гъстотата на железопътната мрежа (5,1 км на 100 кв.км) е по-висока от средните за страната 3,6 км на 100 кв.км.

През 2015 г. в областта са регистрирани близки до средните за страната стойности както на дела на домакинствата с достъп до интернет, така и на използването на интернет от жителите на областта.

Данъци и такси

Нивото на местните данъци и такси е сравнително благоприятно. С по-ниски от средните за страната нива са данъкът върху недвижимите имоти, таксата за битови отпадъци за нежилищни имоти на юридически лица и данъкът за прехвърляне на собственост. Данъците, в които средните ставки за областта надхвърлят тези за страната, са данъкът върху превозните средства и годишният патентен данък за търговия на дребно. Единствената община, която променя някой от наблюдаваните данъци през 2016 г., е Опан. В сравнение с предходната година таксата за битови отпадъци за юридически лица е увеличена от 3,5 на 4,0‰, а годишният данък върху недвижимите имоти нараства от 1,5 на 1,75‰.

Администрация

Развитието на електронните услуги и готовността за обслужване на гражданите и бизнеса на „едно гише“ са по-високи от средните за страната нива. Докато областният център постига третата най-висока оценка в Индекса на Местната система за почтеност на Асоциация „Прозрачност без граници“, прозрачността на органите на местно самоуправление в областта е сравнително ниска. Средната оценка на Фондация „ПДИ“ за прозрачността в общините през 2016 г. е 45,9% при средно ниво за страната от 54,2%.

Известно изоставане се наблюдава и по отношение на покритието на кадастъра. То достига 15,7% за областта през 2015 г. при средно ниво за страната от 19,8%. Завършени планове имат две от общините (Гурково и Николаево), а без никакво покритие са три от общините (Чирпан, Опан и Братя Даскалови).

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ●●●

Демография ●●●

Демографското развитие на област Стара Загора в голяма степен съответства на общите тенденции в страната. Коефициентите на възрастова зависимост са почти аналогични със средните за страната – на всеки 100 души на възраст до 14 години включително се падат 148,7 души на възраст 65 и повече години при 146,4 души за страната. Естественят прираст на населението през 2015 г. е отрицателен (–6,9‰), но близък до общия за страната (–6,2‰). В периода 2012–2014 г. механичният прираст на областта е положителен, което означава, че повече хора се заселват в нея, отколкото я напускат. През 2015 г. стойността му е отрицателна (–0,2‰). През 2015 г. в градовете живеят 71,7% от населението на областта, което е близко до този дял общо за страната (73,1%).

Образование ●●●

Обхватът на образователната система е сравнително добър, но успеваемостта на учениците постепенно спада. След 2010 г. нетният коефициент на записване на населението в прогимназиите е по-висок от средния за страната, като през 2015 г. достига 80,4%. Делът на отпадналите от основно и средно образование постепенно се стабилизира около 2,5%, което е близко до средните нива за страната. В периода 2008–2016 г. делът на неуспешно положилите държавния зрелостен изпит по БЕЛ е по-нисък от средния за страната. Въпреки това разликата в последните години намалява, което оказва влияние и върху средната успеваемост. След 2013 г. средната оценка за областта е малко по-ниска от средната за страната.

Областта не може да бъде определена като водещ университетски център. В нея има едно висше учебно заведение и през 2015 г. в него следват 5316 студенти.

Здравеопазване ●●●●

В област Стара Загора се наблюдават по-благоприятни от средните за страната съотношения между броя на лекарите и местното население. Въпреки че до 2014 г. съотношението между броя на болничните легла в МБАЛ и местното население е по-високо от средното за страната, броят на преминалите болни е сравнително нисък. Може да се допусне, че в областта има относително по-ниска заболяемост на населението спрямо тази в други райони на страната. През 2015 г. здравноосигурени са 90,1% от населението на областта при средно 88,5% за страната.

Сред негативните процеси през последните години могат да бъдат открити спадът на броя на болничните легла през 2015 г. и сравнително високият коефициент на детска смъртност в периода 2013–2015 г.

Сигурност и правосъдие ●●●

Въпреки че натовареността на наказателните съдии в Окръжния съд е сравнително висока (9,8 дела/месец през 2015 г. при средно 8,3 дела/месец за страната), местната съдебна система работи относително бързо. През 2015 г. в 3-месечен срок приключват 90,0% от наказателните дела в Окръжния съд, а делът на висящите дела е 5,8%. И двете стойности са по-благоприятни от средните за страната съответно 88,0 и 9,4%. С изключение на периода 2010–2011 г. престъпността в областта е по-ниска от средната за страната. Разкриваемостта на престъпленията също се движи в унисон със средните нива, като в периода 2013–2015 г. е малко по-висока от тази в повечето области. През 2015 г. са разкрити 41,7% от престъпленията в областта при средно 39,2% за страната.

Околна среда ●

Водещата причина за ниската оценка на област Стара Загора в тази категория е силното замърсяване на въздуха вследствие на подчертано индустриалния профил на местната икономика и в частност на дейността на енергийния сектор и тежката промишленост. През 2014 г. емисиите на въглероден диоксид достигат 3678,3 т/кв.км територия, което, макар да е далеч от пиковите 4873,2 т/кв.км, регистрирани през 2011 г., остава над 10 пъти по-висока стойност от средната за страната.

През 2014 г. 71,5% от населението живее в селища с обществена канализация, като 61,3% от него са свързани и с ПСОВ. Докато достъпът до канализация е малко по-нисък от средните за страната 74,9%, то свързаността с ПСОВ е сред относително високите в страната.

Култура ●●●

Местните театри и музеи се радват на по-висока посещаемост от тази в повечето области. Съотнесени към населението, през 2015 г. са регистрирани 366 посещения на 1000 души за театрите и 894 посещения на 1000 души за музеите при средни нива за страната съответно от 302 и 664 посещения на 1000 души. Докато при интереса към театрите е налице благоприятна тенденция, то 2015 г. е втора година, през която намаляват посещенията в музеите. Посещаемостта на кината е по-ниска от средната за страната, но това е следствие от изключително големия брой посещения, регистрирани в петте области, които се нареждат пред Стара Загора по този показател – Бургас, Варна, Пловдив, Русе и София (столица). След 2013 г. посещаемостта на библиотеките е по-ниска от средната за страната, но това не се дължи на спад на интереса към местните библиотеки, а на по-бързия ръст в други области на страната.

Ключови показатели за област Стара Загора

Индикатори на икономическото развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	9514	10 640	11 839	12 375	14 348	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3886	4184	4382	5037	4957	5090
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	8080	8512	9117	9414	10 035	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	24,8	26,3	28,8	22,4	n.a.	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	68,4	66,6	67,6	64,9	65,2	66,9
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	64,1	62,4	62,8	58,0	58,0	60,3
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	6,7	6,3	7,1	10,6	11,0	9,7
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	19,3	21,5	20,5	19,5	21,8	22,6
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	43	43	44	44	44	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2522	1936	2946	2062	2760	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	1643	1691	2024	2437	2984	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	31,7	40,4	53,4	52,3	53,7	61,4
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	60,4	59,3	59,0	53,4	53,7	55,7
Покритие на кадастъра (%)	15,0	15,0	15,0	15,0	15,0	15,7

Индикатори на социалното развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-5,2	-5,5	-5,8	-5,8	-7,0	-6,9
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-4,9	-1,6	1,9	0,5	0,5	-0,2
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,4	4,6	4,2	4,3	4,3	4,2
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	2,9	3,2	3,9	4,0	3,8	5,8
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	79,0	82,4	83,1	82,0	80,8	80,4
Дял на здравноосигурените лица (%)	87,6	90,6	89,7	88,4	89,0	90,1
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	154	156	170	205	146	218
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	16,6	17,5	15,2	14,1	12,4	12,6
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	39,4	36,4	38,4	39,9	40,3	41,7
Дял на висшите наказателни дела (%)	8,1	8,9	8,3	9,5	6,4	5,8
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	18,7	60,9	61,0	61,2	61,3	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	3524,0	4873,2	4252,6	3405,1	3678,3	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	516	653	588	590	642	665
Посещения в театрите на 1000 души от населението	197	325	319	349	359	366